

Právnická fakulta Západočeské univerzity

Obor „Veřejná správa“

Katedra Veřejné správy

Bakalářská práce

Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?)

Vypracovala: Květa Balejová

Číslo studenta: R20B0181P

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Květa BALEJOVÁ**
Osobní číslo: **R20B0181P**
Studijní program: **B0421A220009 Právní specializace**
Téma práce: **Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?)**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

1. **Uvedení do dané problematiky**
2. **Vymezení základních pojmů**
3. **Porovnání**
4. **Praktické příklady**
5. **Závěr**

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

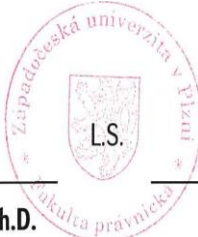

Seznam doporučené literatury:

Beran, K. Právnícké osoby veřejného práva, Linde Praha a.s, ISBN 80-7201-598-2, 2006,
Dominik, R. O autonomii univerzity, Šolc a Šimáček, Praha, 1937
Gerloch, A, Teorie práva, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o.,
Hendrych, D. Správní právo. Obecná část. 7. vydání. C. H. Beck, Praha,
Jurníková, J. a kol. Správní právo: zvláštní část, 6. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009
Koudelka, Z. Samospráva, Linde Praha a.s., ISBN 978-80-7201-665-5, 2007,,
Malý, K. Proměny právního postavení vysokých škol v ČR po roce 1990 - cesta k jejich autonomii.
Acta
Universitatis Carolinae. Studia territorialia. 2008,
Nález Ústavního soudu, sp.zn. Pl. ÚS 25/94
Nález Ústavního soudu, sp.zn. I. ÚS 553/03
Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)
Zákon č. 500/2004 Sb. - „Správní rad“.
Zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod
Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje) Zákon č. 134/2016, o zadávání veřejných zakázek
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. srpna 2022

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vysoká škola“ zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, jsou uvedeny v poznámkách pod čarou a v seznamu použitých pramenů a literatury“.

Květa Balejová

Obsah

Úvod	7
1 Vymezení pojmů	8
1.1 Veřejný podnik.....	8
1.2 Veřejnoprávní korporace.....	9
1.3 Samospráva	10
1.4 Vysoké školy.....	10
2 Historický vývoj univerzit.....	11
2.1 Středověké univerzity	12
2.2 Univerzita v Bologni	13
2.3 Univerzita po Bílé Hoře	15
2.4 Thunova reforma.....	16
2.5 Univerzita během první republiky	18
2.6 Právní postavení univerzity před rokem 1989	19
3 Ústavní východiska vysokých škol	20
3.1 Obecná ústavní východiska.....	20
3.2 Zvláštní ústavní východiska.....	22
3.2.1 Právo na vzdělávání.....	22
4 Prameny práva vysokých škol.....	23
5 Bolognský proces	25
6 Orgány veřejné vysoké školy	26
6.1 Akademický senát	27
6.2 Rektor.....	29
6.3 Vědecká rada vysoké školy.....	30
6.4 Rada pro vnitřní hodnocení.....	31
6.5 Disciplinární komise	32
6.6 Ostatní orgány vysoké školy	33

6.6.1	Správní rada.....	33
6.6.2	Kvestor	35
7	Akreditace	35
7.1	Akreditační komise	37
8	Judikáty související s vysokými školami	39
8.1	Rozsudek 8 A 117/2012-79.....	39
8.2	Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 25/94	40
8.3	Nález Ústavního soudu, sp.zn. I. ÚS 553/03	41
8.4	Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č.j. 7 As 79/2011–120	42
8.5	Nález Ústavního soudu, sp.zn. I. ÚS 620/2000	43
9	Vysoká škola (veřejný podnik, či veřejnoprávní samospráva).....	44
9.1	Univerzita jako veřejný ústav	45
9.2	Univerzita jako veřejnoprávní korporace.....	46
	Závěr.....	48
	Resumé	50
	Zdroje.....	52
	Odborná literatura	52
	Judikatura.....	53
	Právní předpisy	53
	Ostatní zdroje.....	54

Úvod

Společnost, ve které žijeme, se stále vyvíjí a mění. V rámci tohoto vývoje přicházejí změny, díky kterým se stávají určité instituce více potřebné a další zase méně. Vzdělání je jednou z takových institutů. Vzdělání můžeme chápat jako souhrn poznatků a dovedností, které nám pomáhají udržovat kulturu. A naše poznatky pak uchovává a dále rozvíjí a pomáhá nám také určovat vlastní identitu. Tyto vlastnosti nás provázejí celý náš život. Role vzdělání se postupem času mění a je závislé na mnoha parametrech, především na formě vlády. Naopak svobodná společnost vede ke kulturnosti, svobodě myšlení a rozvoji osobnostních rysů nás všech. Dalším parametrem je ekonomická situace, tedy poptávka po vzdělání. Ta je určena předpoklady, které nám zajistí vyšší profesní uplatnění a povedou nás k lepší budoucnosti. Proto ekonomická situace ovlivňuje náš náhled na vysokoškolské vzdělání.

Samotné právo na vzdělání je zakotvené v Listině základních práv a svobod, konkrétně v čl. 33. Podle tohoto článku mají občané právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, a podle schopností občana a možností společnosti také na vysokých školách. Nicméně ne všechny školy poskytují vzdělání bezplatně. Ústavní soud spatřuje význam v samotném zřízení a provozování školských institucí, což dělá vzdělání strategickým sektorem. Kvalita pracovní síly je jedním z faktorů, které ovlivňují umístění investora v regionu. Kvalitní pracovní sílu však můžeme získat pouze díky kvalitnímu školství. Dalším důležitým faktorem je věda a výzkum, které jsou důležitou součástí i jiných institucí, než je vysoká škola.

Tato práce se zaměřuje na statut vysoké školství. Dále se tato práce bude zabývat historickým vývojem univerzit a jejich vývojem na našem území. Také se bude věnovat pojmu akreditace, akreditačním řízením a samotnou akreditační komisí. Cílem práce je zkoumání vysoké školy z právního hlediska a vymezení základních znaků ústavu a korporace.

Mezi zdroje, které práce bude užívat patří učebnice expertů na správní právo. Zákonná úprava, jako jeden z hlavních zdrojů informací. Bude užívat zdroje, jako jsou internetové zdroje nebo různé diplomové práce.

1 Vymezení pojmů

Na úvod bych chtěla definovat několik pojmů, které úzce souvisí s tématem mé práce. Veřejná správa jako celek má mnoho vykonavatelů, a to jak přímých (organizační složky státu), tak i nepřímých (např. obecní úřad nebo jiný orgán obce, ...). Ve své práci se budu dále zabývat otázkou, kam vlastně vysoká škola patří. Zařazení vysoké školy jako takové není jednoduchá otázka.

V následujících podkapitolách se budu zabývat pojmy jako je samospráva, veřejný podnik, základní charakteristikou vysoké školy a veřejnoprávní korporace. Dále se v následujících podkapitolách budu věnovat různým druhům vysokých škol.

1.1 Veřejný podnik

Veřejný podnik je pojem, který nemá jednotnou definici, a proto se v pozitivní úpravě nevyskytuje. Dříve jsme tento pojem spojován s pojmem veřejný ústav, který byl nadřazen veřejnému podniku. Spolu s institucemi, které byly zřízeny za poskytování nekomerčních služeb ve veřejného zájmu, zahrnoval veřejný podnik také instituce, které by poskytovaly služby ve veřejném zájmu podnikatelským způsobem s cílem vytvářet zisk.

V užším smyslu lze pojem „veřejný podnik“ chápat jako soukromý podnik, který provádí určité úkoly ve veřejné sféře. Tyto úkoly mohou být plněny buď formou koncese nebo na základě veřejnoprávní smlouvy. Dalším příkladem veřejného podniku může být soukromá osoba, která výkonem určitého vrchnostenského práva zastupuje určitou část veřejné správy. Toto právo je poskytnuto na základě zákona a nazývá se autorizace. Tento proces se týká především oblastí, ve kterých by jinak měl pravomoc správní úřad nebo jiný státní útvar jako orgán veřejné moci. Takováto činnost zahrnuje stejné prostředky, které

by využívala oprávněná soukromá osoba v dané oblasti své působnosti jako správní úřad. Příkladem může být vydávání správních rozhodnutí nebo vybírání poplatků. Mezi tím, komu byla vypůjčena pravomoc a třetí osobou vznikají administrativněprávní vztahy, přičemž osoba, které byla propůjčena určitá pravomoc, jedná v takovém vztahu vlastním jménem.

Veřejný podnik může také zahrnovat každou hospodářskou činnost veřejnoprávních subjektů. V rámci takové činnosti může být veřejným podnikem vše, co provozuje stát, obce nebo jiné veřejnoprávní korporace, ústavy, podniky nebo fondy na úseku hospodářské činnosti a co by stejně mohli učinit soukromé osoby.¹

1.2 Veřejnoprávní korporace

Veřejnoprávní korporaci můžeme zařadit mezi nositele veřejné správy, kteří jsou člensky organizovaní, mají svěřenou moc jednat vlastním jménem a plnit veřejné úkoly.² Mezi základní znaky veřejnoprávní korporace patří, členský princip, samostatnost subjektu (forma právnické osoby), zřízení zákonem nebo vrchnostenským aktem na základě zákona, mocenská pravomoc, určitá míra nezávislosti na správních úřadech státu.

Můžeme tedy říci, že veřejnoprávní korporace je právnická osoba založená zákonem nebo jiným aktem na základě zákona, která vystupuje v právních vztazích jako samostatný subjekt. Při plnění úkolů, které jí byli svěřeny, má určitou míru nezávislosti na správních úřadech státu, avšak podléhá státnímu dozoru, který je omezen na kontrolu zákonnosti.

Význam veřejnoprávní korporace spočívá v tom, že je bližší spravovaným subjektům než ústřední správa. Proto můžeme předpokládat, že při plnění veřejných potřeb bude efektivnější a levnější jednat ve vlastním zájmu. V současnosti se také

¹ KOPECKÝ, Martin. In: Správní právo: Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 66-67. ISBN 978-80-7400-820-7.

² Dušan Hendrych a kol.: Správní právo, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-049-2, str. 110-111

uplatňuje princip subsidiarity, který znamená, že veřejné záležitosti se musejí řešit na co nejnižší správní úrovni, což zaručuje větší blízkost občanům.³

1.3 Samospráva

Samospráva je spolu se státní správou jednou ze složek veřejné správy a zahrnuje i samostatnou veřejnou moc. Samospráva jedná vlastním jménem na vlastní odpovědnost a hospodaří se svými vlastními prostředky. Jedná se o právní formu, kde veřejnou správu vykonávají veřejnoprávní korporace, které jsou právními subjekty a odlišují se tak od státu. Samospráva není pouze politickou samosprávou, kde se na činnosti státních orgánů podílejí občanské neúřednické složky.⁴

1.4 Vysoké školy

Tato kapitola se bude zabývat pouze základní charakteristikou pojmu „vysoká škola“, další kapitola se bude pak podrobněji věnovat tomuto tématu. Vysoké školy jsou právnické osoby (podle čl. 33 odst.3 LZPS) a tvoří vrchol vzdělávací soustavy ČR, hrají klíčovou roli ve vědeckém, kulturním, ekonomickém a sociálním rozvoji společnosti. Vysoké školy se podle zákona dělí na veřejné, soukromé a státní.

Veřejná vysoká škola je instituce, která je právnickou osobou veřejného práva a je nadána samosprávnou působností. Je zřizována, slučována, rušena nebo rozdělována výhradně na základě zákona. Tento typ vysoké školy má vlastní orgány a hospodaří se svým vlastním rozpočtem. Seznam veřejných vysokých škol je uveden v příloze zákona o vysokých školách.

Soukromá vysoká škola je také právnickou osobou a je nadána právní subjektivitou. K tomu, aby mohla fungovat, si musí sama zajistit finanční

³ PŘÍVOZNÍKOVÁ, Veronika. *Obce jako veřejnoprávní korporace*. Praha, 2020. Dostupné také z: https://is.ambis.cz/th/veqrd/BP_-_Ver_ejnopra_vni_korporace.pdf. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS, Katedra bezpečnosti a práva.

⁴ KOUDELKA, Zdeněk. In: *Samospráva*. Praha: Linde Praha, 2007, s. 19-20. ISBN 978-80-7201-665-5.

prostředky. Vnitřní uspořádání samosprávných orgánů si stanovuje sama. Škola si pak dále stanovuje své vnitřní uspořádání samosprávných orgánů.

Státní vysoké školy jsou v ČR pouze dvě – policejní a vojenská – a jsou součástí organizačních složek státu, například Ministerstva obrany. Takové školy jsou velmi podobné veřejným vysokým školám, s výjimkou toho, že mají odlišnou institucionální strukturu. Jedním z největších rozdílů oproti veřejným školám je jejich právní subjektivita. Tyto školy nemají samosprávu, ale používají se zde armádní nebo policejní metody správy.⁵

2 Historický vývoj univerzit

Za předchůdce vysokých škol můžeme považovat aténské filozofické školy jako byla Platónova akademie, Aristotelův Lykeion, stoická a epikurejská škola, které představovaly vrchol vzdělávací soustavy v éře helenismu. Tyto školy se zabývaly především filozofií, rétorikou, aritmetikou, geometrií, astronomií, právem a múzickým uměním.

Jednou z nejproslulejších vědeckých institucí té doby se stalo alexandrijské Múseion, které bylo založené v 3. století př. n. l. a bylo vybaveno hvězdárnou, zoologickou a botanickou zahradou, pitevnami, a především bohatě vybavenou knihovnou. Postupem času se stalo v určitém smyslu i vysokou školou. Dosáhlo vysoké úrovně v rozpracování přírodovědných disciplín, zejména pak matematiky, spolu s experimentálními a teoretickými činnostmi v oblasti medicíny. Alexandrijské Múseion zaniklo po dobytí Alexandrie Araby v r. 642.

Instituce, která byla podobná zařízení v Alexandrii se nazývala Athenum a založil ji císař Hadrián v 2. století n. l. Stala se středobodem vědecké práce a přednášek v rétorice, filozofii, literatuře a právu.

⁵ JURNÍKOVÁ, Jana: Správní právo: Zvláštní část. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 161-176. ISBN 80-210-3417-3.

Znamením vývoje vysokoškolského studia se staly především řecké a římské právnické a lékařské školy a také i školy architektury. Plně se však vysoké školy začaly rozvíjet až ve feudálním středověku.⁶

2.1 Středověké univerzity

Počátkem této kapitoly byla již zmíněna samotná myšlenka univerzit v antickém Řecku a Římě, avšak její historie se začala psát až ve 12. a 13. století, kdy se univerzity staly po papežství a státě jednou z mocností, jejíž čelní představitelé, v tomto případě papež a později císař jí, za poskytnutou podporu zajistili významná privilegia.

Univerzity ve středověku se dělily na dva typy, které byly pojmenovány podle nejvýznamnějších univerzit a center učení. Jeden ze středověkých typů univerzit byl **model podle pařížských univerzit**, kde byl každý jednotlivý vyučující volen správcem univerzity. V souvislosti s tímto modelem existovali čtyři fakulty, přičemž na první a také nižší se vyučovala filozofie, a na zbývajících třech vyšších se vyučovala teologie, kanonické a světské právo a dále pak také medicína. Druhým typem univerzit ve středověku byl **model boloňský**, kde byli rektori a profesori voleni přímo studenty.

Podle Jiřího Stočese můžeme považovat tento typ univerzit za demokratický. Francouzský historik Jean-Claude Schmitt hovořil o takové struktuře univerzit a poznamenal, že autonomie univerzity skutečně existovala a zajišťovala relativně demokratický vnitřní chod a především svobodu, která byla pro intelektuální činnost výjimečně příznivá.

Studenti získávali své znalosti ze svých předchozích studií na farních školách a museli složit přijímací zkoušky, aby se dostali na univerzitu. Probíhaly přednášky, na kterých vyučující kladl otázky a problémy byly poté řešeny na tzv. disputacích. Studium se převážně konalo v latině.

⁶ NOVOTNÁ, Jarmila. *Vývoj vysokých škol* [online]. Brno: SBORNÍK PRACÍ FILOZOFICKÉ FAKULTY BRNĚNSKÉ UNIVERZITY STUDIA MINORA FACULTATIS PHILOSOPHICAE UNIVERSITATIS BRUNENSIS, 1981, s. 103-105 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/112519.pdf

Hlavním úkolem univerzit bylo především předávání již poznanych znalostí. Vyučující měli za úkol objasňovat názory autorit, jako byli například Tomáš Akvinský, Hippokrates nebo Aristoteles. Především čerpali ze dvou základních pramenů, a to z antické vědy a z křesťanského Zjevení. Jak již byl zmíněno nezabývali se výzkumem. Texty, které se vykládaly byly rozděleny na počátku semestru mezi učitele podle určeného turnusu. Univerzity se staly centrem vzdělávání pro všechny národy, a proto měly i politický rozměr. Na větších univerzitách studovali i zahraniční studenti oproti menším univerzitám. Na větších fakultách mohl počet studentů přesahovat až hranici tisíce. Neexistovaly pouze církevní školy a univerzity, ale také školy pro učně z cechů, kde specializovali především na své řemeslo.⁷

Mezi jednu z nejstarších univerzit v Evropě, která odkazuje na antickou civilizaci, můžeme považovat univerzitu v italské Bologni. Jak již bylo řečeno v předchozím odstavci zabývali se řešením vybraných otázek, v rámci čehož vytvořili jakousi korporaci. V této době univerzity podléhaly buď církevní nebo panovnické moci, ale byly zároveň vedeny nezávisle na moci církevní i panovnické. Od samotného jejich vzniku byly samosprávné, avšak ne jako je tomu dnes. Měly dokonce i vlastní soudnictví. V praxi to znamenalo, že univerzity tvořily stát ve státě, protože včetně autonomie, vykonávaly i moc soudní, která se řídila jejich vlastním statutárním právem. Takovýmto způsobem fungovala i jedna z nejstarších univerzit na území České republiky, a to Univerzita Karlova.

2.2 Univerzita v Bologni

Je důležité zmínit také Boloňskou univerzitu, která je považována za jednu z nejstarších univerzit, které se dochovaly v Evropě. V této kapitole se budeme zabývat především jejím vznikem, tedy důvodem jejího vzniku, který byl úplně stejný jako důvod vzniku univerzity jako instituce – sdružovala lidi, kteří toužili po vědomostech a vzdělání.

⁷ CHLUPOVÁ, Zuzana. Podoba a role evropských univerzit v historické perspektivě [online]. 2018 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://medium.com/edtech-kisk/podoba-a-role-evropsk%C3%BDch-univerzit-v-historick%C3%A9-perspektiv%C4%9B-51f1d66072a1>

Za samotný vznik univerzity můžeme považovat rok 1088, kdy vlastně spontánně vznikla díky zapojení několika studentů, kteří se dali dohromady pomocí primitivních forem sdružení. Tito studenti stanovili také cíle výuky, a především dohlíželi i na jejich správné realizaci.

Mezi významné osobnosti univerzity můžeme považovat Irneria, který byl známý praktik a glosátor římského práva. Způsob, jakým fungovala univerzita, se stal vzorem pro vznik dalších evropských univerzit a také získala vedení na poli římského nebo kánonického práva.

I když jsem označila za rok, kdy vznikla univerzita rok 1088, skutečným rokem je rok 1158, kdy byla definitivně potvrzená její existence císařem Fridrichem I. Barbarossou. Císař se snažil ucházet o podporu vzdělavců v konfliktu s papežem a také vydal první privilegia univerzity – Privilegium Scholasticum, jinak známá také jako Autehentica habita.⁸ Toto prohlášení právně deklarovalo, že univerzita je místo, které je oproštěno od jakéhokoliv druhu moci, a kde by měl probíhat nezávislý výzkum za účelem budoucího pokroku ve vědě a vzdělávání. Tímto aktem se císař také chtěl odvděčit učencům, kteří se ho snažili podpořit v jeho úsilí o ovládnutí Svaté říše Římské.

Mezi další privilegia, která byla udělena císařem Barbarossou v Habitatu patřilo vyjmutí ze všech osobních daní a příspěvků. Dále sem patřilo také vyjmutí z vojenské služby. Dalším privilegiem bylo právo „cessatio“ na základě, kterého měli učenci právo na stávku v případě, že by to bylo třeba. K tomu mohlo dojít z různých příčin, ale nejčastěji z důvodu narušení univerzitních svobod cizí mocí.

Je zcela jasné, že od té doby, kdy se univerzitní instituce považovaly za určité ostrovy svobody, které touto svobodou disponovaly, a hlavně nebyly v područí totalitního režimu. Dalo by se také říci, že univerzity ve svých počátcích vznikly díky touze po vzdělání a byly nezávislé na státní a církevní moci. Jedna z prvních univerzit měla ve vlastní jurisdikci pravomoc soudní, tzv. právo „non trahi extra“, které také bylo jednou z prvních akademických svobod a bylo udělováno papežem,

⁸ PRINC, Benedikt. *BOLOGNSKÝ MODEL STŘEDOVĚKÉ UNIVERZITY A JEHO OHLAS NA PRAŽSKÉ PRÁVNICKÉ UNIVERZITĚ* [online]. Praha, 2009 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/26705/130008393.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

dávajíc univerzitám právo na vlastní soudy. To v podstatě znamenalo, že se nemusely zodpovídat církevním soudům. Ve své době se to dalo považovat za rané vyjádření akademických svobod ze strany církevní moci. Znamenalo to také, že se učenci mohli zabývat při svých studiích také náboženstvím beze strachu z toho, že by byli odsouzeni z kacířství.⁹

2.3 Univerzita po Bílé Hoře

Dalším významným obdobím, které ovlivnilo vývoj vysokých škol na našem území byla bitva na Bílé Hoře. Tato bitva byla vrcholem třicetileté války, během níž bojovaly mezi sebou katolické a stavovské armády. Vítězem této bitvy se stala vojska katolické církve a následně došlo k rekatolizaci, která znamenala významné zhoršení situace v oblasti lidských práv. Tato situace dále přerostla v absolutismus, kde měl panovník moc nad institucemi.

V předchozím odstavci jsem popsala celkově situaci, která nastala a dále se budu zabývat pouze tím, jak tato válka ovlivnila školství u nás. V době po bitvě na Bílé Hoře nedošlo ke zlepšení školství, nýbrž k jeho úpadku. Učiteli se stávali bývalí vojáci, kteří měli pouze základní vzdělání a uměli číst, psát a počítat.

Abychom popsali postavení univerzit, použijeme situaci Karlovy univerzity, kterou můžeme považovat za nejstarší univerzitu u nás. Jak již bylo řečeno v předchozím odstavci, Boloňská univerzita významně ovlivnila ostatní univerzity a Karlova univerzita je jednou z nich.

Hlavní změnou pro vývoj univerzity byl rok 1654, kdy došlo ke sloučení univerzity Karlovy s jezuitskou univerzitou v Klementinu Ferdinandem III. pod názvem „Universitas Caroloferdinandea“. Univerzitu ovládli jezuité, kteří měli přímý dohled nad artistickou a teologickou fakultou, a dokonce ovládli i medicínu a práva. Kvůli emigraci učitelů do zahraničí a prováděné rekatolizaci došlo

⁹ TURČÁNI, Filip. *Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?)*. Plzeň [cit. 2023-03-11]. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

k velkému snížení počtu profesorského sboru a studentů, což představovalo celkový úpadek univerzity. K úpadku univerzity také přispělo i vytvoření nové funkce tzv. superintendanta, jehož úkolem byl policejní a zeměpanský dohled nad univerzitami.¹⁰

Později docházelo neustále k zásahům do autonomie univerzity reformami Marie Terezie, kdy do akademického senátu nemohli být voleni vyučující, a to i za reformy Josefa II. To se změnilo až za vlády Leopolda II., který vytvořil tzv. studijní konsensus. Nicméně ani to nepomohlo navrácení autonomie, a o 10 let později, v roce 1802, se univerzita opět dostala do područí absolutismu.

Není zcela jednoduché hovořit o právní povaze univerzity. Na začátek bychom mohli hovořit o středověké korporaci, kterou můžeme chápat jako určité sdružení žáků a učitelů nezávislé na vládnoucí moci. Toto bylo cílem Fridricha Barbarossy, který jim v této době udělil výsostná práva. Univerzita byla v takové době spíše ústavem zbaveným autonomie a s jediným cílem, a to je vzdělávání.

V monarchii panoval názor, podle kterého by mělo být vzdělání plně pod kontrolou státu, a z toho důvodu došlo k výrazným změnám v řízení poměru zaměstnanců. Fakulta by se tak v podstatě stala Vyším studijním oddělením a učitelé se mohli považovat za státní úředníky. Na základě toho vznikl určitý učitelský řád. To, co se ve škole učilo bylo dané absolutismem a osnovy se museli schvalovat, což často vedlo k cenzuře. Celá tato situace mohla vést k zániku univerzity jako samosprávné korporace.

Avšak univerzitám byla ponechána určitá práva, jako je třeba možnost volit svého rektora, možnost jednotlivých fakult volit svého děkana. Působnost akademického senátu byla zachována, ale došlo k výraznému omezení pasivního volebního práva. Majetek byl tak ponechán univerzitám, ale stejně došlo k omezení v podobě zákazu výkonu vlastnických práv.

2.4 Thunova reforma

¹⁰ Čornejová, I. (ed.): Dějiny Univerzity Karlovy II (1622-1802) Praha, Karolinum 1995, 72 str.

Na začátek této kapitoly bych se chtěla zmínit o tom, že po reformním roku 1848 došlo k pádu absolutismu.¹¹ Kvůli tomu bylo nutné zavést politiku decentralizace a přejít na jinou formu vlády, a to byla konstituční monarchie. Nižší orgány se tak staly méně závislé na centrálních orgánech. Veřejná správa také přenesla některé obory zpět pod samosprávné korporace.

Stát zasahoval do organizace univerzit pomocí celé řady předpisů, které se nazývaly reformy Lva von Thuna, jak již název kapitoly napovídá.¹² Tyto reformy zahrnovaly prozatímní zákon o organizaci akademického úřadu č.401/1849, všeobecná nařízení o věcech studijních na třech světských fakultách, prozatímní řád disciplinární č. 416/1849, všeobecná nařízení o studiích fakultních č. 370/1850 a celou řadu dalších výnosů, které upravovaly jednotlivé otázky.

Základní myšlenka této reformy spočívala v zásadě poskytnutí svobody učení, což mělo za účel odstranit policejní dohled nad vysokoškolským vzděláním a také odstranit cenzuru přednášek profesorů a dohled na prospěch v podobě semestrálních zkoušek.

Univerzitním profesorům byl ponechán status státních úředníků.¹³ Jediná věc, která se nereformovala, byla podřízenost státním orgánům. Lze tedy říci, že akademická svoboda byla v podstatě falešná, neboť děkan fakulty musel hlásit ministerstvu případné nedostatky.¹⁴ Díky tomu nelze mluvit o samosprávné korporaci, ale univerzita si zachovala status státního vzdělávacího ústavu.

Pozdější rakouské zákonodárství nepřineslo žádnou změnu právní povahy univerzity, která se stále řídila Thunovou reformou. Pouze zákon z 25.5. 1868 o poměru školy k církvi zdůraznil postavení univerzity jako státního vzdělávacího ústavu. Zásadní změnu přinesl až zákon z roku 1873, který se týkal organizace akademických orgánů.¹⁵ Jednu největších změn byla úprava kompetencí profesorského sboru, který byl podrobnější a přesnější než v předchozí úpravě z roku 1849. Dle § 14 byla fakultě přiznána kompetence udílet doktorát pod

¹¹ RUDOLF, Dominik. *O autonomii univerzity*. Praha, 1937, str. 33.

¹² Ministr kultu a vyučování tehdejšího Rakousko – Uherska

¹³ RUDOLF, Dominik. *O autonomii univerzity*. Praha, 1937, str. 33 – 34.

¹⁴ §19, zákon o organizaci úřadů akademických

¹⁵ Č.63 ř. z., 1873

autoritou univerzity. Bylo také zavedené právo udílet akademické hodnosti, což je nedílnou součástí kompetencí v současné době.

Univerzita si zachovala dvě tváře, a to jako korporace a zároveň jako státní ústav. Díky rozšíření korporálních práv se hranice, která oddělovala univerzitu jako korporaci a státní ústav, přesunula spíše na stranu korporace.¹⁶

2.5 Univerzita během první republiky

Za první republiky se v podstatě převzala veškerá dosavadní monarchistická úprava. V souvislosti s tématem mé práce je důležité zmínit zákon č. 135/1920 Sb. o poměru pražských univerzit, který uznal univerzity za subjekty majetkových práv. Týkalo se to především vlastnictví určitých druhů majetku, jako jsou např. budovy a insignie.¹⁷ Z tohoto zákona však nevyplývá žádná právní subjektivita, a proto povaha univerzity jako ústavu zůstala nezměněna. Tento závěr vyplýval z tehdejšího zjištění NSS o právní povaze univerzity: „Z vlastnictví hmotných prostředků, jež slouží provozování ústavu, neplyne o sobě ještě nic pro otázku, kdo jest pánem ústavu. Nic více než uznání vlastnictví dvou konkrétních univerzit k určitým majetkovým právům zákon však nevyslovil“¹⁸

Dalším důležitým zákonem, který je nutné zmínit je nařízení o služebním poměru vysokoškolských profesorů z roku 1919, které upravovalo hmotnou stránku osobního služebního poměru a statutová oprávnění profesorů. Zákon se také zabýval disciplinární pravomocí, která náležela akademickému senátu tvořenému profesory.¹⁹ Zaměstnanci však stále zůstali v pracovním poměru ke státu a nikoli k instituci, ve které vyučovali. Disciplinární pravomoc zůstala zachována i přesto, že stát měl nad univerzitou kontrolu.²⁰

¹⁶ RUDOLF, Dominik. *O autonomii univerzity*. Praha, 1937, str. 35 – 36

¹⁷ RUDOLF, Dominik. *O autonomii univerzity*. Praha, 1937, str. 37

¹⁸ NSS o právní povaze univerzity, Věstník ministerstva vnitra V, 1923

¹⁹ Zák. č. 79/1919 Sb

²⁰ RUDOLF, Dominik. *O autonomii univerzity*. Praha, 1937, str. 37–38

2.6 Právní postavení univerzity před rokem 1989

Předtím než se začnu zabývat samotným názvem kapitoly, chtěla bych úvodem zmínit rok 1948, kdy komunistická strana získala moc. Tato strana měla totální kontrolu nad společností, včetně školství. Pro vysoké školy toto období nebylo příliš příznivé, neboť univerzity potřebují tvůrčí a na nikom závislou svobodu, kterou v této době nemohli mít. Dalším problémem, který v důsledku této doby nastal, byli odpůrci režimu, kterým nebylo kvůli jejich činnosti povoleno studovat. Dnes je právo na vzdělávání považováno za jedno ze základních práv vyplývajících z ústavního pořádku, a taková věc by se považovala za nemožnou. Autonomie univerzit nebyla respektována.²¹

Právní postavení univerzity bylo upraveno v zákoně č. 39/1980 Sb. V preambuli se otevřeně hlásil k diktátu komunistické strany a k ideologii marxismu-leninismu. Hlavní úlohu v řízení měl stát, konkrétně ministerstvo školství, které muselo dbát na soulad s politikou Československé socialistické republiky. Ministr měl právo stanovit zásady pro rozvoj vysokých škol a určovat jejich základní úlohy, včetně organizace, učebních a edičních plánů. Měl také právo řídit kádrovou a personální práci, organizovat styk vysokých škol se zahraničními partnery a další. To mělo vliv na jednotlivé funkce na univerzitách, kdy rektor byl jmenován na návrh vlády prezidentem a děkan byl jmenován ministrem školství. Stejně tak byl jmenován i prorektor, a dokonce i počet proděkanů závisel na vůli ministra.

Práva učitelů byla stanovena v § 72, podle kterého měli učitelé povinnost připravovat studenty na základě socialistických myšlenek a aktivně se podílet na životě socialistické společnosti. Studenti se podíleli na činnosti a řízení vysokých škol prostřednictvím Socialistického svazu mládeže.

²¹ TURČÁNI, Filip. *Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?)* [online]. Plzeň [cit. 2023-03-11]. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

Dá se říci, že univerzity neměly žádnou autonomii a vše podléhalo kontrole ze strany socialistických organizací. Vše se muselo s těmito organizacemi konzultovat a vše, co se publikovalo bylo cenzurováno. Stát ustanovil i numerus clausus pro každý obor v rámci plánovaného hospodářství. Na základě těchto skutečností došlo potom ke studentské vzpouře a k Sametové revoluci, která později přinesla konečně plnou autonomii.²²

3 Ústavní východiska vysokých škol

V následující kapitole se budu zabývat ústavními východisky práva vysokých škol, přičemž ústava je jedním z pramenů práva, ze kterého vychází právní úprava vysokých škol. V dalších kapitolách se později budu věnovat ostatním pramenům práva, které se týkají vysokých škol.

V právní úpravě, která se týká vysokých škol se mohou projevit dva typy ústavních východisek: obecné a zvláštní. Obecné východisko souvisí s povahou právních vztahů, které jsou přiznány pro určitou oblast, zatímco zvláštní východisko se vztahuje k úseku veřejné správy, který vysoké školy provádějí. Obě východiska budou podrobněji rozepsána v následujících podkapitolách.

3.1 Obecná ústavní východiska

Základní práva, které se týkají vysokých škol můžeme přiřadit ke správnímu právu, které upravuje především způsob, jakým se budou uskutečňovat právní vztahy při realizaci veřejné správy. Tyto právní vztahy se vyskytují mezi jednotlivými členy akademické obce a vysokou školou jako celku a také mezi státem a vysokými školami. K úpravě patří i právní vztahy mezi orgány nebo částmi vysoké školy a způsob jejich vzniku.

V takovýchto vztazích, kde vystupuje jako nositel veřejné správy nebo vykonavatel, jsou určující ústavní maxima, která nalezneme v článcích 2 odst. 3 a

²² Malý, K. Proměny právního postavení vysokých škol v ČSR po roce 1990 - cesta k jejich autonomii. *Acta Universitatis Carolinae. Studia territoria.* 2008, str. 159–160

odst. 4. Ústavy České republiky.²³ Odstavec 3 říká, že státní moc má sloužit všem a lze jí užívat jen v případech, mezích a takovým způsobem, který stanoví zákon.²⁴ Pozitivní vymezení prostoru, kde se bude realizovat veřejná moc, odpovídá zároveň i negativnímu vymezení, kde se může realizovat soukromá osoba. S tímto souvisí následující odstavec, který říká, že každý může dělat vše, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být přinucen dělat to, co zákon neukládá.²⁵

Tyto principy jsou jedním z nejdůležitějších pravidel pro fungování moci ve státě a jsou vyjádřeny také v čl. 2 odst. 2 a 3 Listiny základních práv a svobod. Tyto dva odstavce jsou v podstatě totožné s tím, co bylo již zmíněno v předchozím odstavci.

Pro vysoké školy jsou tyto principy důležité, aby mohly vystupovat vůči svým členům a členům akademické obce, tedy vůči studentům a akademickým pracovníkům. Členský poměr studentů a akademických pracovníků je důležitý, protože vysoké školy vykonávají neúzemní samosprávu, na jejímž základě je realizována moc vůči okruhu subjektů, kteří jsou vymezení personálně, tedy na základě členského principu.

Zákon také upravuje přijímání předpisů, které obsahují právní normy a nejsou zákonného původu, kromě vymezených kompetencí. Tyto předpisy se nazývají vnitřní předpisy (Studijní a zkušební řád) a obsahují ustanovení „technické“ povahy (př. forma placení poplatku) a také i normy, které zakotvují povinnosti.

Nakonec je důležité zmínit dvě méně důležitá obecná východiska, a to právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS) a právo na náhradu škody (čl. 36 odst. 3 LZPS), pokud by navzdory těmto záruk škoda vznikla.²⁶

²³ KUDROVÁ, Veronika. *Základy práva vysokých škol: Ústavní východiska* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/index.html

²⁴ Čl. 3 odst. 3 Ústavy ČR

²⁵ Čl. 3 odst. 4 Ústavy ČR

²⁶ KUDROVÁ, Veronika. *Základy práva vysokých škol: Ústavní východiska* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/index.html

3.2 Zvláštní ústavní východiska

Do postavení a činností vysokých škol se také promítá ústavně zaručená svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby, upravena čl. 15 odst. 2 LZPS a právo na bezplatné vzdělání na základních a středních školách, stejně jako na vysokých školách.²⁷

3.2.1 Právo na vzdělávání

Právo na vzdělání je zakotveno v čl. 33 Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) a patří mezi nejvýznamnější hospodářská, sociální a kulturní práva. Tento článek stanoví, že právo na vzdělání náleží komukoliv bez ohledu na jeho státní příslušnost. Z toho vyplývá, že každý má možnost samostatného vzdělávání nebo vzdělávání prostřednictvím druhé osoby. Každý občan ČR má právo na bezplatné základní a středoškolské vzdělání. Listina dále stanoví povinnou školní docházku, která musí být v souladu s příslušným zákonem. Během této doby máme právo, ale i povinnost se vzdělávat.

Po ukončení povinné školní docházky má každý občan právo na bezplatné středoškolské vzdělávání pouze tehdy, pokud byl přijat ke studiu. Právo na bezplatné vysokoškolské studium nelze zaručit, protože vysokoškolské vzdělání závisí na schopnostech a možnostech každého jednotlivce. Bezplatnost vysokoškolského vzdělání bude dále diskutována v následujících kapitolách.

Důležité je zmínit náleží Ústavního soudu č. 112/1996 Sb., který se zabýval tím, že vzdělání na vysoké škole nelze chápat jako základní právo a nejedná se o

²⁷ KUDROVÁ, Veronika. *Základy práva vysokých škol: Ústavní východiska* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/index.html

oprávnění ke studiu, které je zaručené každému, kdo si sám vybere a stát by tak měl být povinen zaručit takové vzdělání, jaké si každý přeje.²⁸

Právo na vysokoškolské vzdělání je realizováno institucemi, které byly zřízeny státem a slouží veřejnému zájmu. Mezi tyto instituce patří veřejné vysoké školy a státní školy. Listina rovněž připouští vzdělání za úplatu soukromými školami, které jsou odlišné od státu, a v takovém případě vzniká povinnost hradit tzv. školné.²⁹

4 Prameny práva vysokých škol

Úvodem bych chtěla zmínit samotný pojem pramen práva, který můžeme chápat jako zdroj práva. Podle profesora Gerlocha můžeme formu právních norem, tedy formální pojetí, chápat jako zdroj obsahu těchto norem a na konec jako zdroj poznání práva. Hlavním pramenem práva, který upravuje vysoké školy je zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách. Tento zákon však není jediný, který se zabývá vysokými školami, ale patří sem i celá řada dalších předpisů, které se pokusím seřadit podle toho jakou mají právní sílu.

Vrchol těchto pramenů práva podle jejich právní síly tvoří Ústava a LZPS, které byli již zmíněné v předchozí kapitole a zahrnují právo na vzdělání a právo na svobodné vědecké bádání a tvůrčí činnost a další.

Vedle Ústavy a LZPS upravuje vysoké školy také mezinárodní právo, které se týká především práva na vzdělání. Mezinárodní právo můžeme rozdělit na mezinárodní a unijní právo, které vzešlo z legislativní činnosti. Předmětem celé řady mezinárodních smluv je v případě dvoustranných nebo vícestranných smluv podmínky na základě, kterých některé státy vzájemně zpřístupňují a uznávají

²⁸ *Právo na vzdělání a vysokoškolské studium* [online]. 2001 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/prakticke-rady/otazky-a-odpovedi/pravo-na-vzdelani-a-vysokoskolske-studium-10456.html>

²⁹ KUDROVÁ, Veronika. *Základy práva vysokých škol: Ústavní východiska* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/index.html

vzdělávání pro své občany s jinými státy.³⁰ Jedná se především o Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních, a kulturních právech č. 120/1976 Sb., a to konkrétně čl. 13 na základě, kterého je uznáno právo na vzdělání stranami paktu. Z hlediska unijního práva se jedná o harmonizační směrnice, které se týkají vzájemného uznávání kvalifikací nebo takové, které vymezují předpoklady pro výkon určitých profesí. Tyto směrnice ovlivňují strukturu studijních programů nebo oborů vyučovaných na českých vysokých školách.

Dle platného právního řádu je zákon o vysokých školách hlavním zdrojem práva, který upravuje postavení, poslání a vnitřní organizaci těchto institucí. S tím souvisí také úprava správních postupů, pro které platí podpůrně správní řád, pokud zákon nestanoví jinak. Mezi tyto správní postupy patří například řízení o jmenování profesorů a také řízení týkající se práv a povinností studentů a uchazečů o studiu.

Dalším významným zákonem v této oblasti je zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu experimentálních vývoje a inovací z veřejných prostředků, který se vztahuje na financování vysokoškolského výzkumu. Vzhledem k tomu, že vysoké školy hospodaří s veřejnými prostředky, jsou povinny řídit se zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

V této oblasti je také důležité uvést základní prameny obecného práva, jako je občanský zákoník, obchodní zákoník, zákoník práce, občanský soudní řád a soudní řád správní, který se vztahuje k zákonu o vysokých školách subsidiárně. Pokud zákon neupravuje konkrétní situaci, je nutné se řídit správním řádem. Jedním z příkladů, kdy se použije správní řád, je § 18 odst. 6, který se týká vydání rozhodnutí a poskytnutí příspěvků na řízení o jeho odnětí, na který se správní řád nevztahuje.

³⁰ KUDROVÁ, Veronika. *Základy práva vysokých škol: Prameny právní úpravy* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/index.html

Jako poslední pramen práva je nutné uvést podzákoné prameny, které se vztahují k oblastem správního práva a mají normativní povahu. Mezi tyto předpisy patří například akreditační vyhláška a vyhláška o přijímacím řízení.³¹

5 Bolognský proces

V souvislosti s bolognským procesem je důležité zmínit, že vzdělávání nepatří do společné politiky EU, ale v souladu se Smlouvou o založení EU spadá do působnosti členských států. To znamená, že akty vydávané EU (sekundární právo) nemají žádnou pravomoc v oblasti vzdělávání. Přesto existuje určitá koordinace mezi evropskými státy, což se projevilo v tzv. Sorbonnské deklaraci z roku 1998, která stanovila cíle a postupy pro povzbuzení reformy školství v Evropě. Zde se zrodila myšlenka kreditového systému nebo bakalářského stupně vzdělání.³²

O rok později na Sorbonnskou deklaraci navázal tzv. Bolognská deklarace, která dále rozvinula myšlenky předchozí deklarace a zavedla plán pro vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Bolognská deklarace představuje proces, kterým se harmonizoval evropský systém školství a postupně se k ní připojilo až 46 zemí Evropy.

Bolognská deklarace přijala tři stupně vysokoškolského vzdělání – bakalářský, magisterský a doktorský. Bakalářské vzdělání jako první stupeň, mělo trvat 3 roky a vedlo k získání diplomu. Druhým stupněm bylo zvýšení odborné specializace a v posledním stupni se pak naskytla možnost účastnit se na vědě a výzkumu. Cílem deklarace bylo také vytvoření systému kreditů ECTS³³, který by sloužil jako prostředek pro podporu studentské mobility a byl by aplikován na všechny cykly vysokoškolského vzdělání a na další studijní systémy, např. celoživotní vzdělávání.

³¹ KUDROVÁ, Veronika. *Základy práva vysokých škol: Prameny právní úpravy* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/index.html

³² TURČÁNI, Filip. *Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?)* [online]. Plzeň [cit. 2023-03-11]. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

³³ European Credit Transfer System

Hlavním cílem tohoto systému byla především podpora evropské spolupráce. Systém ECTS navrhoval, aby každý student v průběhu jednoho akademického roku shromáždil 60 kreditů, což by odpovídalo přibližně 30-40 týdnům práce za rok. Tyto kredity se připisovaly za účast na přednáškách, seminářích, samostudiu a příprav na zkoušky atd.

Cílem deklarace bylo vytvořit jednotný systém, na základě, kterého by jednotlivé země spolupracovaly mezi sebou a udržovaly tak kvalitu vysokoškolského systému. Všichni ministři se shodli na tom, že bolognská deklarace představuje největší reformu v Evropě od 70. let a dohodli se na pravidelných schůzkách každé dva roky a také na pravidelné revizi implantace závěrů Bolognského procesu.³⁴

6 Orgány veřejné vysoké školy

Než se budu zabývat tématem této kapitoly je nutné zmínit skutečnost, že vysoká škola uplatňuje svou vlastní samosprávu, a proto ji díky její povaze můžeme zařadit k neúzemní samosprávě, jinak označované jako zájmová nebo také profesní. Vysoké školy patří mezi právnické osoby veřejného práva, které mají realizovat veřejné potřeby a z větší části jsou financované z veřejných zdrojů.

Ze zákona vykonávají veřejné vysoké školy samosprávu v rámci, které mají právo na vnitřní organizaci, a to včetně určování počtu zaměstnanců, určování počtu uchazečů a podmínek k přijetí ke studiu, vytváření a uplatňování studijních programů a organizace studia. Dále také rozhodují o směřování vědeckovýzkumné činnosti. Určuje také práva a povinnosti studentů a akademických pracovníků, spolupracují s dalšími školami, právnickými osobami a také zahraničím, ustavují samosprávné akademické orgány vysoké školy, hospodaří a nakládají se svým majetkem a stanovují výši poplatku za studium.³⁵

³⁴ HARTMANOVÁ, Kateřina. *BOLONSKÝ PROCES A JEHO REALIZACE V ČR VYUŽITÍM STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ EU*. Brno, 2007, str. 12–13. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta Ekonomicko-správní, Katedra veřejné ekonomie.

³⁵ Odst. 1 § 6 z. č. 111/1998 Sb.

Správu veřejné vysoké školy realizují její vlastní orgány vykonávající samosprávnou působnost vyplývající z § 6 zákona o vysokých školách a další orgány, které mají pouze provozní charakter. Mezi samosprávné orgány patří akademický senát, rektor, vědecká rada a disciplinární komise. Také sem patří správní rada, která je dozorčím orgánem a tvoří ji ti, kteří nejsou členy akademické obce a mají dohlížet na to, aby se se svěřeným majetkem nenakládalo rizikově a neúčelně. Za zmínění stojí také kvestor, který se zabývá otázkami hospodaření a vnitřní správy vysoké školy. Kvestora bychom mohli na fakultní úrovni přirovnat k funkci tajemníka. Každým zmíněným orgánem se budu zabývat dále v následujících kapitolách. Pokud se jedná o fakulty, tak ty mají své vlastní samosprávné orgány a další orgány.³⁶

6.1 Akademický senát

Jako první a jeden z nejdůležitějších orgánů lze akademický senát definovat jako samosprávný zastupitelský orgán, který se skládá z akademických pracovníků a studentů volených v tajných volbách na nejvýše tři roky. Ze zákona nesmí být senátorem zvolen rektor, prorektor, kvestor, děkan, proděkan, tajemník fakulty ani ředitel vysokoškolského ústavu.³⁷ Počet členů akademického senátu, způsob jejich volby, volba předsedy, orgány senátu a zánik členství v senátu jsou stanoveny vnitřním předpisem. Pokud dojde k zániku členství před uplynutím stanovené doby, vnitřní předpis stanoví, tuto funkci nahradí jiná osoba, která ji vykoná pouze do konce daného funkčního období.³⁸

Každé zasedání senátu je obvykle veřejně přístupné. V případě, že by chtěl na zasedání vystoupit rektor, prorektor, děkan nebo další osoby tak mohou o to požádat kdykoliv. Pokud by rektor požádal o svolání mimořádného zasedání tak musí toto zasedání předseda senátu svolat bezodkladně.³⁹

³⁶ KUDROVÁ, Veronika. *Základy práva vysokých škol: veřejná vysoká škola a její orgány* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/05.html

³⁷ JURNÍKOVÁ, Jana: *Správní právo: Zvláštní část*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 166. ISBN 80-210-3417-3.

³⁸ § 8 odst. 1 z. č. 111/1998 Sb.

³⁹ § 8 odst. 4 z. č. 111/1998 Sb.

Mezi pravomoci, kterými disponuje akademický senát, patří rozhodnutí o zřízení, sloučení, splynutí, rozdělení nebo zrušení určité části vysoké školy. Avšak musí být schválena orgány nebo osobami stanovenými statutem jako vedoucími zaměstnanci školy, kteří mohou rozhodovat i o zřízení nebo sloučení jejich společných pracovišť, která jsou součástí školy.⁴⁰

Akademický senát má také legislativní pravomoc schvalovat vnitřní předpisy školy jako je například jednací řád. Díky této pravomoci může senát schvalovat předpisy, které umožňují vysoké škole vykonávat samosprávu a určovat postupy a pravidla, uvnitř akademické obce.⁴¹

Další velmi důležitou pravomocí je schvalování rozpočtu a střednědobého výhledu vysoké školy, který předkládá rektor. Akademický senát také kontroluje, jakým způsobem se finanční prostředky využívaly. Dále schvaluje celkovou zprávu o činnosti, kterou předkládá rektor, jmenuje a odvolává členy vědecké, umělecké nebo akademické rady, členy rady pro vnitřní hodnocení a členy disciplinární komise.⁴²

Důležitou pravomoc je také přijímání studentů do akademické obce. Senát schvaluje podmínky, na základě, kterých jsou studenti přijímáni ke studiu v různých studijních programech, které se však neuskutečňují na fakultách.⁴³ Pro vysokou školu je tato pravomoc důležitá, protože kvůli přijímání nových členů v minulosti docházelo k tomu, že byli označované za zkorumpované v médiích.

Významnou pravomoc má také v oblasti volby řídicího orgánu. Na základě této pravomoci může akademický senát navrhopvat osoby na funkci rektora a také navrhopvat odvolání rektora. Akademický senát také schvaluje strategický záměr pro vzdělávací a tvůrčí činnost.⁴⁴

⁴⁰ § 9 odst. 1 a) z. č. 111/1998 Sb.

⁴¹ TURČÁNI, Filip. Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?). Plzeň [cit. 2023-03-11]. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

⁴² § 9 odst. 1 c), d), e), f) z. č. 111/1998 Sb.

⁴³ § 9 odst. 1 g) z. č. 111/1998 Sb.

⁴⁴ § 9 odst. 1 i) z. č. 111/1998 Sb.

Jako poslední může senát na návrh rektora zrušit vnitřní předpis, rozhodnutí nebo další úkony orgánů, které jsou součástí vysoké školy. Senát také může pozastavit účinnost, pokud by byl předpis v rozporu s vnitřními nebo zvláštními předpisy.⁴⁵

V zákoně jsou také uvedeny případy, kdy je nutný souhlas akademického senátu. Jedná se především o návrhy studijních programů, které se neuskutečňují na fakultách, záměry rektora jmenovat nebo odvolat prorektory, právní jednání, u kterých je nutný souhlas správní rady vysoké školy dle § 15 odst. 1 písm. a) až d) a nakonec také o vyjádření k podnětům a stanoviskům správní rady vysoké školy. Poslední odstavec tohoto paragrafu se týká návrhu na volbu rektora, která probíhá tajným hlasováním a návrh bude přijat pouze tehdy, pokud s ním souhlasí nadpoloviční většina všech členů akademického senátu. Návrh na odvolání rektora bude přijat pouze tehdy pokud, se na něm shodli minimálně tři pětiny všech členů akademického senátu.⁴⁶

6.2 Rektor

Za nejvyššího představitele vysoké školy lze považovat rektora, který zastupuje školu navenek a je jmenován prezidentem republiky na návrh akademického senátu. Návrh na jeho jmenování je nutné podat prostřednictvím Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy prezidentovi republiky. Funkční období rektora trvá 4 roky a může být zvolen dvakrát po sobě. Rektora lze vlastně přirovnat ke statutárnímu orgánu. Jako jeho zástupci jsou prorektory jmenováni a odvoláváni rektorem, a to pouze po vyjádření akademického senátu. Mzda, kterou rektor obdrží je stanovena ministrem MŠMT.

Ministrovi školství je odpovědný za využívání prostředků plynoucích ze státního rozpočtu a také za to, jakým způsobem nakládá se svěřeným majetkem.⁴⁷

⁴⁵ § 9 odst. 1 j) z. č. 111/1998 Sb.

⁴⁶ § 9 odst. 2 a 4 z. č. 111/1998 Sb.

⁴⁷ TURČÁNI, Filip. Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?) Plzeň. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

Pravomocí rektora je také rozhodování ve věcech studentů, kteří jsou zapsáni ve studijních programech, které nejsou uskutečňovány fakultami. Také rozhoduje jako jakýsi dvoustupňový orgán v řízení, kde se přezkoumává rozhodnutí děkanů fakult. Za určitých okolností rozhoduje i ve věcech studentů, kteří jsou zapsáni ve studijních programech uskutečňovaných fakultou, pokud se však jedná o kompetence, které nejsou přiznané děkanovi a dalším podle zákona o vysokých školách.

Jako další může jmenovat docenty, kteří se habilitovali. Navrhuje také přezkoumání návrhu vědecké rady fakulty vědecké radě vysoké školy a zároveň vědecké radě předsedá.⁴⁸ Jmenuje i další pracovníky, jako jsou kvestor, ředitel vysokoškolského ústavu a další. S vysokoškolským ústavem je spojeno mnoho povinností, jakou je jeho založení, změna nebo zrušení. Stanovuje také počátek akademického roku a předkládá výroční zprávy včetně hodnocení a rozpočtu.

Kromě pravomocí, které vyplývají z §10 z. č. 111/1998 patří mezi pravomoci rektora i účast na zasedání České konference rektorů a dojednávání spolupráce s ostatními školami, včetně zahraničních. Je obecně známo, že se účastní také promoci. Dále může vydávat směrnice, opatření, pokyny nebo rozhodnutí. Protože má rektor mnoho povinností, má možnost jmenovat prorektora pro jednotlivé povinnosti. Příkladem takové funkce může být např. prorektor pro tvůrčí činnost a doktorské studium, a celá řada dalších.⁴⁹

Místo, kde vykonává rektor své povinnosti v rámci vysoké školy, se nazývá rektorát, kde jsou i další pracovníci, kteří zajišťují jeho chod.

6.3 Vědecká rada vysoké školy

Vědecká rada, je dalším orgánem vysoké školy a skládá se z významných představitelů v oborech, ve kterých vykonávají svou činnost. V čele rady stojí

⁴⁸ KUDROVÁ, Veronika. Základy práva vysokých škol: veřejná vysoká škola a její orgány [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/05.html

⁴⁹ TURČÁNI, Filip. Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?) Plzeň. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

předseda, tedy rektor, jak již bylo zmíněno v pravomocích rektora, který dále jmenuje a odvolává ostatní členy rady. Důležité také je, že třetinu rady musí tvořit osoby, které nejsou členy akademické obce.⁵⁰

Jeden z prvních úkolů rady je projednávat na návrh rektora strategický záměr před jeho předložením akademickému senátu. Dále také schvaluje studijní programy, záměry na předložení žádosti o akreditaci, institucionální akreditaci a v habilitačním řízení. Dalším důležitým úkolem je také působnost v řízení ke jmenování profesora a v habilitačním řízení.⁵¹ Tento proces dále upravuje § 72 a § 74.

Kromě pravomocí uvedených v zákoně o vysokých školách jsou další pravomoci uvedené ve vnitřních předpisech vysoké školy. Příkladem může být dokument Západočeské univerzity o jejím statutu.

6.4 Rada pro vnitřní hodnocení

Dalším orgánem vysoké školy, který bych chtěla zmínit je rada pro vnitřní hodnocení, která je zřízena statutem vysoké školy. Tato rada souvisí s vědeckou radou, protože je zřízena pouze tehdy, když má institucionální akreditaci, jinak její působnost vykonává vědecká rada, pokud statut nestanoví jinak.

Stejně jako je tomu u vědecké rady je předsedou rektor. Místopředsedu rady potom jmenuje rektor z akademických pracovníků, kteří jsou současně profesory nebo docenty. Předseda akademického senátu je také členem rady a ostatní členy potom jmenuje rektor, a to tak, že třetinu členů navrhne vědecká rada a třetinu navrhne akademický senát, a jeden člen bude jmenován z řad studentů. Pokud by nastala situace, kdy by rektor nejmenoval člena, který byl navržen, musí takové rozhodnutí zdůvodnit. Funkční období místopředsedy a dalších členů je pak upravené ve vnitřních předpisech vysoké školy, kde je stanoven i konkrétní počet

⁵⁰ JURNÍKOVÁ, Jana: Správní právo: Zvláštní část. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 167. ISBN 80-210-3417-3.

⁵¹ § 12 odst. 1 z. č. 111/1998 Sb.

členů.⁵² V případě Západočeské univerzity je funkční období 6 let a rada má 15 členů.

Mezi úkoly rady patří schvalování návrhu pravidel systému, kterými se zajišťuje kvalita vzdělávací a tvůrčí činnosti a vnitřní hodnocení této kvality, který předloží rektor. Dále rada řídí průběh vnitřního hodnocení kvality vzdělávací a tvůrčí činnosti, zpracovává zprávu o vnitřním hodnocení kvality vzdělávacích a tvůrčích činnostech a vede o těchto činnostech průběžné záznamy hodnocení kvality.⁵³

6.5 Disciplinární komise

Posledním samosprávným orgánem vysoké školy je disciplinární komise, která je také jmenována rektorem na základě souhlasu akademického senátu, a to z řad členů akademické obce. Polovinu členů však musí tvořit studenti. Komise si volí a odvolává svého předsedu a její členství trvá dva roky.⁵⁴

Hlavním úkolem komise je projednávání disciplinárních přestupků studentů, avšak pokud nejsou zapsáni na žádné z fakult, předkládá návrh rektorovi.⁵⁵ Především se tyto přestupky týkají porušení studijních povinností a patří sem zejména plagiátorství a další.

Za přestupky je možné uložit sankci ve formě napomenutí, podmíněného vyloučení ze studia se stanovením lhůty a podmínkou osvědčení, nebo vyloučení ze studia. Při ukládání sankce se musí přihlížet k charakteru jednání, na základě, kterého došlo k přestupku, a také k okolnostem za nichž došlo ke spáchání přestupku, jaké následky z toho plynou a k míře zavinění. Dále se přihlíží k tomu, jak se student v minulosti choval a zda je ochoten napravit následky svého přestupku.⁵⁶

Řízení o disciplinárním přestupku se zahajuje na úrovni školy na návrh rektora, nebo děkana na úrovni fakulty. Tento návrh musí obsahovat popis skutku,

⁵² § 12a odst. 1–3 z. č. 111/1998 Sb.

⁵³ § 12a odst. 4 z. č. 111/1998 Sb.

⁵⁴ § 13 odst. 1–2 z. č. 111/1998 Sb.

⁵⁵ § 13 odst. 3 z. č. 111/1998 Sb.

⁵⁶ § 65 odst. 1–3 z. č. 111/1998 Sb.

navrhované důkazy a zdůvodnění proč se jednání považuje za přestupek. Student, kterého se jednání týká, musí být o návrhu vyrozuměn. Jednání probíhá ústní formou za přítomnosti studenta, pokud by nebyl přítomen tak se může jednání konat pouze tehdy, když by se student nedostavil bez omluvy i když byl pozván. Rektor ani děkan nemohou uložit přísnější sankce.⁵⁷

Každý z orgánů, kterými jsem se do této doby věnovala, je přítomen na každé fakultě a má v podstatě stejné pravomoci. Jediným rozdílem je jejich působnost, protože působí v rámci určité fakulty.

6.6 Ostatní orgány vysoké školy

Na základě zákona můžeme orgány vysoké školy dělit na samosprávné a ostatní. Mezi tyto orgány podle § 14 - § 15 patří správní rada a dále podle § 16 kvestor. Těmito orgány se budu zabývat v následujících kapitolách.

6.6.1 Správní rada

Jako první se budu zabývat správní radou, která je svou povahou dozorovým orgánem, který nemá samosprávnou pravomoc v rámci akademické obce. Působí pouze na úrovni univerzity nikoliv na úrovni fakulty, které nemají právní subjektivitu. Působí jako kontrola zprostředkovaná územními celky a ministerstvem.

Správní rada se musí skládat minimálně z devíti členů, a jejich počet musí být dělitelný třemi. Členy po projednání s rektorem jmenuje a odvolává ministr. Členy rady by měli být členové představiteli veřejného života, profesních komor, organizací zaměstnavatelů a dalších osob. Členem se nemůže stát zaměstnanec dané vysoké školy. Způsob volby předsedy a místopředsedy a způsob jejich jednání dále upravuje statut správní rady, který schvaluje ministr. Členové rady mají funkční období na šest let. Když se jmenují členové rady, určí se losem jedné třetiny, která bude působit pouze dva roky. Další třetina skončí po čtyřech

⁵⁷ § 69 odst. 1 z. č. 111/1998 Sb.

letech. Pokud některý člen skončí před uplynutím funkčního období, bude nahrazen někým jiným, ale pouze do konce funkčního období.⁵⁸

Stejně jako je tomu u ostatních rad v čele stojí předseda, který svolává zasedání minimálně dvakrát za rok. Mohou se ustanovit i další funkce jako jsou místopředsedové nebo tajemníci, jejich počet a působnost stanoví vnitřní předpis. Zasedání se mohou účastnit například rektor, prorektor, předseda akademického senátu, a další. Mohou také na zasedání vystoupit, kdykoliv o to požádají. Na žádost rektora musí předseda právní rady svolat mimořádné zasedání.⁵⁹

Mezi úkoly správní rady patří udělení souhlasu s právním jednáním, které vydává vysoká škola. Především se to týká vlastnických práv a jejich změn. Souhlas správní rady se týká nabytí a převodu vlastnických práv k movitým a nemovitým věcem. Souhlas uděluje také v případě, když vysoká škola zřizuje věcné břemeno nebo další věcná práva a předkupní právo. Jako poslední uděluje souhlas v případě, když vysoká škola hodlá ustavit, změnit nebo zrušit jinou právnickou osobu, a to z hlediska peněžitých a nepeněžitých vkladů do zmíněné právnické osoby.⁶⁰

Jako další správní rada projednává zprávu o vnitřním hodnocení, schvaluje rozpočet a střednědobý výhled, schvaluje strategický záměr a projednává výroční zprávu o činnosti a výroční zprávu o hospodaření. Tyto činnosti můžeme označit za vyjádření k dokumentům, které jsou klíčové pro vysoké školy.⁶¹

Správní rada se vyjadřuje i k dalším věcem, které jí předloží rektor. Vydává podněty a stanoviska k činnosti vysoké školy. Může nastat i situace, kdy by správní rada neschválila určité právní jednání, jako je např. převedení movité věci, pokud by to bylo v rozporu s řádným užíváním majetku, nebo pokud by bylo ohroženo plnění úkolů školy.⁶²

Je nutné, aby rada vydala rozhodnutí v písemné formě do 7 dnů od jeho vydání Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy.⁶³ Správní rada garantuje účel

⁵⁸ § 14 odst. 1-2 z. č. 111/1998 Sb.

⁵⁹ § 14 odst. 4 z. č. 111/1998 Sb.

⁶⁰ § 15 odst. 1 z. č. 111/1998 Sb.

⁶¹ § 15 odst. 2 z. č. 111/1998 Sb.

⁶² § 15 odst. 3 a odst. 5 z. č. 111/1998 Sb.

⁶³ § 15 odst. 6 z. č. 111/1998 Sb.

funkce vysoké školy. Dalo by se tedy říci, že se snaží o to, aby kontrola, kterou provádí byla provedena v rámci hospodaření a naplnila tak veřejný zájem.

6.6.2 Kvestor

Kvestora můžeme považovat za nesamosprávný orgán, který je jmenován a odvoláván rektorem a řídí hospodaření a vnitřní správu vysoké školy. Zároveň má pravomoc zastupovat rektora při stanovených opatřeních, v rozsahu stanoveném zákonem.⁶⁴

Funkce kvestora je také upravena vnitřními předpisy vysokých škol. Podle vnitřních předpisů Západočeské univerzity mezi činnosti kvestora patří i navrhování rozpočtu spolu s jeho plněním, která předává rektorovi. Dále pak připravuje podklady, které souvisejí s hospodařením pro jednání rady. V oblasti hospodaření řídí také tajemníky fakult a vysokoškolských ústavů a jiné zaměstnance, kteří jsou odpovědní za hospodaření jednotlivých pracovišť. Úkolem kvestora je také doporučit rektorovi v případě ohrožení rozpočtu návrh na řešení a opatření.

7 Akreditace

K tomu, aby vysoká škola mohla vůbec vykonávat svou činnost musí mít souhlas od státu. Je to v podstatě oprávnění, které stát svěřuje vysoké škole pro výkon pravomocí jinou právnickou osobou, než je právě stát. Akreditace potvrzuje, že škola je připravena vykonávat svěřené pravomoci a kompetence a jak z personálního hlediska, tak i z hlediska kvality.⁶⁵ Zákon přímo stanovuje, že akreditace je podmínka pro vytváření a uskutečňování studijních programů, tedy samotné existence školy jako celku.⁶⁶

⁶⁴ § 16 z. č. 111/1998 Sb.

⁶⁵ TURČÁNI, Filip. Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?) Plzeň. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

⁶⁶ § 78 odst.2 z. č. 111/1998 Sb.

Orgánem, který uděluje akreditace je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jako organizační složka státu.⁶⁷ Žádost se podává k ministerstvu, které jí dále předá akreditační komisi, která poté rozhoduje, zda jí bude akreditace udělena či nikoliv. Mimo akreditace studijních oborů, existují také akreditace habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesora.

Pro získání akreditace je nutné podat písemnou žádost. Žádost musí obsahovat název školy, nebo fakulty, dále pak součásti studijních programů nebo případně kombinovaného studijního programu procentní část tematických okruhů; doklady o personálním, finančním, materiálním nebo jiném zajištění studijního programu minimálně na standardní dobu studia; záměr rozvoje studijního programu; sebehodnotící zprávu o naplnění požadavků plynoucích ze standardů akreditace a další.⁶⁸ Akreditační komise pak musí rozhodnout o udělení akreditace do 120 dní, kdy také posuzuje, zda byly naplněny standardy pro akreditaci, zda naplňuje systém zajištění kvality vzdělávací a jiné činnosti, případně i k hodnocení prostřednictvím hodnotících agentur.⁶⁹

Může se stát, že akreditační komise akreditaci neudělí, pokud by studijní program neodpovídal požadavkům stanovených zákonem a nesplňoval by standardy pro akreditaci. Také to může být kvůli tomu, že škola nemá funkční systém zajišťování kvality vzdělávací nebo jiné činnosti, nebo pokud by studijní program nezískal souhlasné stanovisko uznávacího orgánu. A jako poslední je písmeno f) kdy nebyly v žádosti správné údaje důležité pro akreditaci studijního programu a tyto vady nebyly odstraněny do vydání rozhodnutí.⁷⁰ Nejdůležitější je v tomto případě udělení souhlasného stanoviska, protože ministr může na základě rozkladu rozhodnutí komise změnit.

Dle mého názoru by měl mít ministr právo na hlavní slovo při udělování akreditace, protože pak by měl možnost v odůvodnění komise nalézt chyby, a mohl tak stanovisko zvrátit.

⁶⁷ Z. č. 651/2004 Sb. školský zákon

⁶⁸ § 79 odst. 1-2 z. č. 111/1998 Sb.

⁶⁹ § 79 odst. 3 z. č. 111/1998 Sb.

⁷⁰ § 79 odst. 4 z. č. 111/1998 Sb.

Samotná akreditace se uděluje na 10 let nebo na kratší dobu, kdy může být akreditace prodloužena a to, pokud by akreditace byla žadateli udělena poprvé, dále pak se uděluje nebo prodlužuje s ohledem na potřeby zajištění studentům možnost dostudování nebo potom, když žadatel neposkytuje dostatečné záruky řádného zabezpečení a rozvoje studijního programu z hlediska personálního, finančního a materiálního zabezpečení na 10 let.⁷¹

O akreditaci může také spolu s vysokou školou požádat právnická osoba, která má sídlo na území některého členského státu Evropské unie, nebo pokud byla zřízena podle práva některého státu Evropské unie a zabývá se vzdělávací nebo tvůrčí činností.⁷²

7.1 Akreditační komise

Akreditační komise, též nazývaná akreditační úřad, je nezávislý orgán, který rozhoduje převážně o akreditaci studijních programů, institucionálních akreditacích a akreditacích habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem. Kontroluje dodržování právních předpisů během akreditační činnosti a provádí především kontrolu vzdělávací nebo jiné činnosti. Vydává stanoviska k udělení státního souhlasu, posuzuje záležitosti, které se týkají vysokého školství a zpracovává roční zprávy o své činnosti.⁷³ Důležité je zejména vydání stanoviska, které je nutné ke kladnému rozhodnutí o akreditaci, protože souhlas komise je klíčový k udělení akreditace.

V případě, že by komise došla k závěru, že má akreditovaná činnost nedostatky může po nesjednání nápravy navrhnout MŠMT takové řešení, kdy dojde k omezení akreditace formou zákazu přijmutí uchazečů o studium. Může nastat i situace, kdy se pozastaví akreditace, které znamená i zastavení činnosti školy. Proto také nemůže vydávat žádné akademické tituly. Posledním řešením pak může být

⁷¹ § 80 odst. 1 z. č. 111/1998 Sb.

⁷² § 81 odst. 1 z. č. 111/1998 Sb.

⁷³ § 83 odst. 1-2 z. č. 111/1998 Sb.

odebrání akreditace, pokud by taková situace nastala, tak musí instituce zajistit studentům možnost dostudovat na stejném nebo podobném studijním programu.

Zákon o vysokých školách upravuje akreditační komisi v § 83 - § 86 a tvoří tak základní pramen práva. Dále pak činnost akreditační komise upravuje Statut akreditační komise, který schvaluje vláda na návrh Rady akreditační komise.⁷⁴ Mezi další pramen práva pak patří i vyhláška ministerstva, která se týká obsahu žádosti o akreditaci studijního oboru.⁷⁵

Co se týká samotných členů komise, tak ta je složena z 21 členů, které jmenuje vláda na 6 let. Jmenování mohou být maximálně na dvě funkční období. Do funkce jsou jmenováni na návrh ministra školství, který před tím, než předloží návrh vládě, si musí vyžádat doporučení reprezentací vysokých škol, Akademie věd ČR a Rady pro výzkum a vývoj a dalších, se kterými návrh projedná. Tento proces by měl zaručit, že se členem komise stane osoba, která je všeobecně uznávanou ve svém oboru. Materiálně a finančně zajišťuje činnost komise ministerstvo. Funkce člena komise se však neslučuje s jakoukoliv řídicí činností na úrovni univerzity nebo fakulty.⁷⁶

V čele komise je předseda, který je v podstatě jeden z nejdůležitějších členů komise. Předseda je řídicí člen, který nese odpovědnost za její jednání a stanoviska a také svolává komisi a navrhuje také program zasedání.

Statut akreditační komise upravuje jednání komise, které zahajuje buď předseda, místopředseda, nebo na základě podnětu jedné třetiny členů komise, tedy sedmi členy. Minimálně se musejí konat alespoň tři jednání za rok. Součástí statutu je také hodnocení činnosti vysokých škol. Statut dále upravuje tzv. pracovní skupinu, jejíž úkolem je vypracování zprávy o hodnocení, která je adresovaná vrcholným představitelům univerzity, fakulty nebo ústavu. Úkolem komise je tak každoroční vypracování závěrečné zprávy, kde shrne její činnost za poslední rok.

⁷⁴ § 83a odst. 6 z. č. 111/1998 Sb.

⁷⁵ Vyhláška č. 42/1999 Sb.

⁷⁶ KUDROVÁ, Veronika. Základy práva vysokých škol: Zabezpečování kvality vysokoškolského vzdělání [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/06.html

Jak již bylo řečeno v předchozím odstavci jednání se koná třikrát ročně. Během, kterých se projednávají žádosti o akreditaci dané instituce ve lhůtě 120 dnů. Zasedání se však nemůže účastnit veřejnost, ale pouze ministerstvo nebo vysoká škola, která podala žádost o akreditaci.⁷⁷

8 Judikáty související s vysokými školami

Judikáty tvoří velmi důležitou část pramenů práva. Nejsou tak úplně pramen, ale spíše způsob aplikace práva, a proto jsou velmi důležité. Řeší zásadní otázky a způsob, jakým je vykládají soudy. Jejich nálezy jsou pro další právní úpravu velmi důležité. V další podkapitolách se budu zabývat některými, které se týkají vysokých škol.

8.1 Rozsudek 8 A 117/2012-79

Jako první jsem si vybrala rozsudek Městského soudu v Praze č. 8 A 117/2012-79 ze dne 3. 9. 2007 týkající se žaloby, která se domáhala ochrany proti nečinnosti žalovaného ve věci vyřízení jeho žádosti o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. V žalobě se domáhali poskytnutí konkrétní informace a to, zadání všech testů a úkolů z přijímacích zkoušek na Filosofickou fakultu UK v roce 2006 a 2007 a také poskytnutí veškerých základních statistických charakteristik z vyhlášky o postupu a podmínkách při zveřejňování průběhu přijímacího řízení na vysokých školách.

Ve zkratce se dá říci, že fakulta vysoké školy nevykazovala všechny znaky jaké by měla mít jako vysoká škola, protože o jejím vzniku rozhoduje na návrh rektora a po předchozím stanovisku akreditační komise akademický senát vysoké školy stejně tak jako dohled státu nad fakultou není tak široký a jeho vliv na obsazování orgánů fakulty je ve skutečnosti nulový. Dalo by se říci, že vysoká škola představuje jakéhosi prostředníka mezi fakultou a státem.

⁷⁷ TURČÁNI, Filip. Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?) Plzeň. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

Při zkoumání, jestli fakulta vysoké školy naplňuje znaky veřejné instituce a to, ve smyslu zákona o svobodném přístupu k informacím, avšak nelze se oprostit od zvláštního vztahu vysoké školy a jejich fakult, které jsou jejími součástmi upravené v § 22 odst. 1 bez právní subjektivity, které rozhodují a jednají jménem vysoké školy podle § 24 a zřizuje je sama vysoká škola ke své činnosti a plnění stanoveného veřejného účelu.

Soud však neshledal žádný rozumný důvod pro závěr, že fakulta vysoké školy není veřejnou institucí, pokud jí vysoká škola je.

8.2 Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 25/94

Dne 4.11. 1994 obdržel Ústavní soud České republiky návrh skupiny 30 poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na zahájení řízení o zrušení nařízení vlády č. 15/1994 Sb. o bezplatném poskytování učebnic, učebních textů a základních školních potřeb. Podle názoru navrhovatelů je uvedené nařízení v rozporu s čl. 33 odst. 2 Listiny základních práv a svobod s článkem 28 odst. 2 písm. a), b) a čl. 41 Úmluvy o právech dítěte a s článkem 5 odst. 2 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

K návrhu byly přiloženy 3 podpisové listiny. První dvě obsahovaly podpisy 30 poslanců, kteří byli označeni jako „Skupina poslanců Parlamentu ČR navrhuující zrušení nařízení vlády č. 15/1994 Sb. o bezplatném poskytování učebnic, učebních textů a základních školních potřeb“ a korespondovaly tak s petitem podaného návrhu. Třetí podpisová listina obsahovala podpisy 11 poslanců a byla označena jako „Skupina poslanců Parlamentu ČR navrhuující zrušení §17 odst. 2 a část § 18 zákona č. 425/1991 Sb., dále zrušení § 3 odst. 4 zákona č. 166/1994 Sb. o Nejvyšším kontrolním úřadu, vše ve znění zákona č. 117/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů a některých dalších zákonů“.

Ústavní soud dospěl k závěru, že nařízení vlády č. 15/1994 Sb. ze dne 1. 12. 1993, o bezplatném poskytování učebnic, učebních textů a základních školních potřeb, neporušilo ani čl. 33 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a s čl. 28 odst.

2 písm. a), b) a čl. 41 Úmluvy o právech dítěte, čl. 5 odst. 2 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, ani jiné ústavní zákony, zákony nebo mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy, a proto návrh skupiny poslanců na zrušení tohoto právního předpisu podle § 70 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zamítl. Ústavní soud v odůvodnění argumentoval tím, že bezplatnost vzdělání znamená, že stát nese náklady na zřizování škol a školských zařízení a na jejich provoz a údržbu, především nevyžadoval tzv. školné, tedy poskytování vzdělání na základním a středním stupni za úplatu. Z toho vyplývá, že bezplatnost vzdělání nemůže spočívat v tom, že stát ponese veškeré náklady, které občanům v souvislosti s realizací práva na vzdělání zaniknou.

8.3 Nález Ústavního soudu, sp.zn. I. ÚS 553/03

Dne 23.10.2003 podali Ing. Arch. J. S., Ing. Arch. M. L. a Ing. Arch. Z. H. (dále je stěžovatelé) ústavní stížnost proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 27.8.2003, sp. zn. 47Co 207/2003 a proti usnesení Městského soudu v Brně ze dne 4.7.2003 sp. zn. 17 C 24/2003 (17 C 96/91). Uvedli, že v souladu s ustanovením § 93 občanského soudního řádu (dále jen OSŘ) vstoupila dne 12.3.2003 vysoká škola z vlastního podnětu do řízení ve věci žalobce Ing. Arch. J. S., CSc. proti stěžovatelům o ochranu osobnosti projednávané u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 17C 96/91, a to vedle stěžovatelů, jelikož měl právní zájem na výsledku sporu; považoval totiž tzv. „Vyjádření nedůvěry studentů za dosavadní činnost na půdě fakulty architektury“ z 11.1.1990 (dále jen „vyjádření nedůvěry“) za projev vůle studentské obce reflektující demokratický proces ve společnosti po listopadu 1989, a tedy za legitimní výkon jejího politického práva. Usnesením Městského soudu v Brně ze dne 4.7.2003 č. j. 17 C 24/2003-245 vstup vysoké školy do řízení jako vedlejšího účastníka na straně žalovaných nebyl připuštěn. K odvolání stěžovatelů i vysoké školy Krajský soud v Brně usnesením ze dne 27.8.2003 sp. zn. 47 Co 207/20 usnesení Městského soudu v Brně potvrdil. Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatelů vyhověl.

Ústavní soud dospěl k závěru, že při posuzování ústavní stížnosti je třeba vyjít z čl. 1 odst. 1 Ústavy, podle něhož je Česká republika svrchovaný, jednotný a

demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Takováto základní práva jsou zakotvena i v preambuli Listiny a v jejích článku 15, který garantuje svobodu myšlení a vědeckého bádání a umělecké tvorby a článku 17, který garantuje základní politická práva – svobodu projevu, právo na vyjádření svého názoru a svobodné vyhledávání, přijímání a rozšiřování idejí a informací. Uvedené ústavní principy provádí zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, který v § 1 přiznává vysokým školám, jako nejvyššímu článku vzdělávací soustavy, status vrcholných center vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti. Dalo by se souhlasit s názorem, že zákon o vysokých školách přímo zakotvuje v § 3 úzké propojení vzájemných vztahů mezi studenty a akademickými pracovníky, které je dáno jak uspořádáním vnitřní samosprávy školy tak i působením školy navenek.

Podle názoru stěžovatelů krajský soud zvolil restriktivní výklad pojmu právního zájmu vedlejšího účastníka podle § 93 odst. 1 OSŘ. Nedoceníl podstatu práv a právem chráněných zájmů stěžovatelů jako žalovaných, která se opírají o výkon politických práv. Jinak řečeno, vysoká škola nemůže odeprít možnost podílet se na ochraně politických práv a svobod studentů podle Listiny a spolu působit jako grant toho, že studenti nebudou šikanováni a ani jinak postihováni za své názory vyslovené na akademické půdě, a to jak v zájmu ochrany těchto jejich práv, tak i v zájmu dobré pověsti.

8.4 Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č.j. 7 As 79/2011–120

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 31.1.2011, č. j. 11 A 33/2010-53, byly zamítnuty žaloby, kterými se domáhal zrušení tří rozhodnutí rektora UK v Praze, a to rozhodnutí ze dne 5.10.2009, č. j. 2745/09-D III/PF/KáKol, jimiž bylo zrušeno rozhodnutí děkana Právnické fakulty UK v Praze ze dne 15.6.2009, č. j. 2226/2009 a věc byla vrácena k novému projednávání, dále rozhodnutí ze dne 12.2.2010, č. j. 2058/08-D III/4-PF/KolŠa/2, jimiž bylo zrušeno rozhodnutí děkana ze dne 23.6.2008, č. j. 1748/2008 a věc vrácena k novému projednávání a rozhodnutí ze dne 13.1.2010, č. j. 2745/09-D III/PF/KáKol/2, kterým byla zamítnuta žádost stěžovatele o přezkoumání rozhodnutí děkana ze dne 22.11.2009,

č. j. 8364/2009. Uvedenými rozhodnutími děkana nebyl stěžovatel přijat k prezenčnímu studiu v magisterském studijním programu v akademickém roce 2008/2009 a 2009/2010 na Právnické fakultě UK, obor Právo a právní věda.

Podle názoru městského soudu je ust. 50 odst. 7 zákona č. 111/1998 Sb. speciálním ustanovením, které modifikuje obecné způsoby rozhodnutí o řádném opravném prostředku. Zákodárce v uvedeném ustanovení vyjádřil svou vůli, aby výsledkem řízení o opravném prostředku bylo (v případě, že se bude rozhodovat meritorně) potvrzení prvoinstančního rozhodnutí, nebo jeho změna. Soud také shledal, že při přezkoumání rozhodnutí podle § 50 odst. 7 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, musí být v případech, kdy je to namítáno nebo kdy pochybnost o tom v řízení jinak vyjde najevo, provedení i věcného posouzení, zda uchazeč správně odpověděl na otázky, nebo zkušební úlohy při přijímací zkoušce, a to včetně případného posouzení, zda zadané otázky či úlohy byly podle současného stavu vědeckého poznání formulovány správně a zda byly logicky a jazykově formulovány dostatečně jednoznačně. Na konec soud konstatoval, že pokud je přijímací řízení založeno na hodnocení nebo testování, prováděném externím subjektem, a nikoli vysokou školou, vztahuje se přezkum rektorem (a případně i následná soudní kontrola) i na zkušební otázky a úkoly zadávané v takových externích testovacích řízeních.

8.5 Nález Ústavního soudu, sp.zn. I. ÚS 620/2000

Ústavní soud dne 13.12.2000 rozhodl ve věci ústavní stížnosti M. S. proti rozhodnutí děkana Filozofické fakulty UK z 30.6.2000 č. j. 2395 a rozhodnutí rektora UK z 31.8.2000 č. j. 2570/00-D III/4-III-Pro o výsledku přijímací řízení tak, že návrh ústavní stížnosti se zamítá.

Stěžovatelka napadala rozhodnutí rektora UK o výsledku přezkumného řízení i jemu předcházející rozhodnutí děkana Filozofické fakulty UK výsledku přijímacího řízení. Domnívala se, že napadenými rozhodnutími byla porušena její ústavně zaručená práva podle čl. 1, čl. 3 odst. 1, čl. 26 odst. 1, čl. 33 Listiny základních práv a svobod, čl. 13 odst. 2 písm. c) Mezinárodního paktu o

hospodářských, sociálních a kulturních právech a čl. 2 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále také poukazovala, resp. se dovolávala čl. 1 Ústavy ČR, čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Navrhovala, aby Ústavní soud vydal nálezy, kterými by obě napadená rozhodnutí zrušila a zároveň, ve smyslu § 74 zákona o Ústavním soudu, navrhovala i zrušení části ustanovení § 6 odst. 1 písm. b) zákona č. 111/1998 Sb., ve slovech „určování počtu přijímaných uchazečů o studium“ a zrušení ustanovení § 49 odst. 1 věty druhé citovaného zákona.

Ústavní soud se opíral zejména o argument, že rozhodování podle § 50 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, nelze podřadit podle obecně vypočtené správní akty v § 248 odst. 1 a 2 OSŘ, s tím i příloha A OSŘ výslovně nestanovuje nemožnost přezkumu takového rozhodnutí. Pokud vylučuje z přezkumu rozhodnutí, podle již zrušeného zákona č. 172/1990 Sb., teorie i praxe nedostatek výslovného zákonného vyloučení z přezkumu podle nového zákona vykládá tak, že v takovém případě je přezkum možný (srovnej dikci „vyloučena rozhodnutí...vydaná na základě ustanovení uvedených v příloze“). Ani samotný zákon č. 111/1998 Sb. pak přezkoumání daného rozhodnutí ve správním soudnictví nevylučuje. Pokud jde o čl. 26 a čl. 33 Listiny základních práv a svobod, jejichž porušení je především namítáno, je si třeba uvědomit, že daná ustanovení jsou zařazena mezi hospodářská, sociální a kulturní práva, a proto je nutné vykládat je v návaznosti na čl. 41 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Z toho vyplývá, že těchto práv se lze domáhat pouze v mezích zákonů, která tato ustanovení provádějí. Nejedná se tedy o základní práva, aplikovatelná přímo na základě ústavního předpisu, tj. Listiny (jako je tomu u např. práv podle Hlavy II. Listiny), ale o taková práva, jejichž uplatňování je možné toliko v souladu s běžným, implementačním zákonodárstvím.

9 Vysoká škola (veřejný podnik, či veřejnoprávní samospráva)

Závěrem práce se budu zabývat, zda je vysoká škola veřejný podnik či veřejnoprávní korporace. Na začátku práce jsem se zabývala historickým vývojem

univerzity v Evropě, kdy měly plnou kontrolu nad svými záležitostmi, tedy vykonávali samosprávu. Disponovaly dokonce i svým vlastním soudnictvím. V té době vysoké školy existovaly jako samosprávné korporace.

Postupem času, kdy se k moci dostal absolutismus se povaha univerzit začala měnit a její práva byla postupně odebírána. V podstatě to zašlo až do situace, kdy se z univerzit staly státní ústavy, protože panovník je chtěl plně kontrolovat. Bylo tomu tak z toho důvodu, že studenti a učitelé v podstatě představovali hrozbu pro absolutistické řízení. Povaha univerzity se změnila na ústav a jednotliví zaměstnanci byli ve služebním poměru ke státu. Změnilo se to až Thunovou reformou, kdy se obnovila autonomie univerzity.

Jsou dvě otázky, které jsou v rámci mé práce důležité pokládat a to, proč bychom měli hledět na univerzitu jako na veřejný ústav a proč bychom na ni měli hledět jako na veřejnoprávní korporaci. Dále se tímto budu zabývat v následujících podkapitolách.

9.1 Univerzita jako veřejný ústav

První otázka je proč hledět na univerzitu, jako na veřejný ústav. Na zodpovězení této otázky musíme znát základní znaky veřejného ústavu. Podle Kopeckého můžeme charakterizovat veřejný ústav, jako souhrn věcných a osobních prostředků, se kterými nositel disponuje za účelem trvalé služby veřejného zájmu. Avšak na rozdíl od korporace nemá členy, ale uživatele (destináře) ústavu a nemá proto členskou základnu, ani demokratickou organizační strukturu. Samotnému ústavu však chybí prvek samosprávy, který je nutný při tvorbě jeho vůle. Posledním znakem ústavu je jeho podřízenost tomu, kdo jej zřídil, a to státu nebo veřejnoprávní korporaci.

Dále se tyto znaky pokusím uplatnit u vysoké školy. Vysoká škola samozřejmě naplňuje veřejný účel. V tomto případě bychom za veřejný účel mohli považovat zisk vzdělání na základě, kterého se pak můžeme lépe uplatnit z hlediska státu. Dalším znakem pak byli uživatelé ústavu, které vysoká škola nemá, protože její členy tvoří akademická obec, kde nejsou uživatelé. Avšak z pohledu výuky jsou

studenti uživateli prostředků. Na základě zákona o vysokých školách mají studenti v rámci obce občanství díky, kterému mají právo volit orgány akademické obce, což není znakem ústavu. Jako poslední znak jsem uvedla podřízenost vůči jejich zřizovateli. Z části má univerzita a její části vlastní samosprávu, ale co se týče prostředků, které jsou jí svěřovány tak je podřízena státu. To samé platí v podstatě i u ústavu.

Co se týče zřizovatele, tak tím je stát, ale pokud bychom se na univerzitu dívali jako na právnickou osobu, která je zřízena pouze zákonem. Tento zákon však vydává stát, a proto můžeme říct, že současně i jejím zřizovatelem, a ne samospráva univerzity.

9.2 Univerzita jako veřejnoprávní korporace

Z počátku existovaly univerzity jako organizace, které byly úplně samosprávné a také disponovali vlastním soudnictvím. Během následujících let se jejich samosprávná činnost postupně redukovala a také rozšiřovala. Jak již bylo řečeno vysoká škola je závislá na státu a bude tomu tak i nadále.

Korporaci můžeme chápat jako člensky organizovaného nositele veřejné správy, který má pravomoc jednat vlastním jménem a plnit tak veřejné úkoly. Mezi znaky korporace patří členský princip, právní subjektivita, vlastní orgány, plnění vlastních úkolů, nepodřízenost státu. Patří sem i další znaky, které z větší části nese na vysokou školu, a to je především autonomie a nezávislost. Vysoká škola je člensky organizovaná a má pravomoc jednat vlastním jménem za účelem určitého zájmu, díky kterému i vznikla.

Prvním uvedeným znakem je členský princip, kde můžeme korporaci chápat jako společenství osob, která k ní na základě určitého kritéria přísluší a tyto osoby se na činnosti korporace podílejí buď přímo anebo nepřímo – např. volbou orgánů. Tento znak dle mého názoru vysoká škola naplňuje pouze z části, protože je tvořena akademickou obcí, která se skládá ze členů a dává jim i právo volit do samosprávných orgánů univerzity, ale současně je z hlediska výuky uživatelem daných prostředků, což je jeden ze znaků veřejného ústavu.

Z hlediska spravování svých vlastních záležitostí je vysoká škola touto pravomocí nadána pouze z části. Vysoká škola je nadána pravomocí vytvářet své vlastní předpisy, které zároveň podléhají schválení ústředního orgánu. Do autonomie vysoké školy patří i vytváření vlastních orgánů. Z větší části je autonomie však závislá na státu.

Pro univerzity je nezávislost podmiňující z hlediska jejich svobody. Ideální by byla situace, kdy by se univerzita osamostatnila od financování ze strany státu, ale taková situace je v podstatě nereálná.

V podstatě se dá říci, že vysoká škola naplňuje znaky jak veřejnoprávní korporace, tak i veřejného ústavu. Sice byly v minulosti nezávislé, ale v průběhu let se z ní staly díky absolutismu jakýmiisi ústavy podřízenými státu. Když nastoupila demokracie tak došlo ke změnám, vysoké školy se nestaly zcela nezávislými. Sice mají vlastní samosprávu, mohou vytvářet vlastní předpisy a nakládat se svým majetkem, ale jsou také i omezeni.

Vysoké školy jsou podle mě z větší části veřejnými ústavami a z menší části jsou veřejnoprávními korporacemi. Příkladem může být skutečnost že, rektor, který je v čele univerzity, je jmenovaný státem, tedy představitelem státu nikoliv akademickým senátem. Vysoká škola je proto podle mě spíše veřejný ústav s vlastní samosprávou než veřejnoprávní korporací.

Závěr

Ve své práci jsem se snažila o to abych popsala školu, jak z hlediska zákona, tak z hlediska jejích vlastností. Snažila jsem se o to, abych prozkoumala právní povahu této instituce a zjistila do jaké míry je závislá na státě. Osobně jsem přišla na mnoho poznatků a zjištění. Z počátku existovala univerzita jako svobodná instituce, která nebyla vůbec závislá na státu. Jednalo se o společenství osob, kteří netoužili po bohatství, ale po vědomostech. To byl jeden z hlavních důvodů proč vůbec takové instituce existovaly.

Jak plynul čas a měnily se různé režimy, od horších až po méně špatné, tak se univerzity čím dál tím častěji stávaly terčem omezování svobody a transformací na prvek státní doktríny. Díky tomu se staly nesvobodnými a často plný cenzury, pod velkým drobnohledem. Dalo by se říci, že to byla částečně i vina studentů, kteří několikrát v historii vyprovokovali revoluční nálady a tím dokázali ve tehdejších režimech vyvolat strach.

V této práci jsem se zabývala vývojem vysokých škol, hlavně na našem území, a zdokumentovala jsem, jakým způsobem došlo k okleštění jejích svobody. Pokusila jsem se vymezit prameny práva současné vzdělávací soustavy, a to od lidských práv až po platný zákon o vysokých školách, jako hlavního pramene jejích úpravy. Dalším mým tématem, byl popis Akreditační komise. Závěrem jsem se pak zabývala znaky ústavu, korporace a pokoušela jsem se přijít na to, čím je vlastně vysoká škola.

Zjistila jsem, že nejde zcela určit, zda je vysoká škola ústavem nebo korporací. Nelze přesně definovat vysokou školu. Čas udělal z vysoké školy zcela určitě složku státní soustavy. Do určité míry je vysoká škola samosprávná, avšak ne z hlediska materiálního nebo finančního zjištění, ale díky existenci vlastní akademické obce, kde jsou občané schopni volit a být voleni do orgánů vysoké školy. Jsou to nezávislí odborníci, kteří provádějí svou činnost naprosto nezávisle. Nezávislost představuje největší rozdíl v chápání univerzity. Když bude více nezávislá, tak bude více veřejnoprávní korporací, a naopak čím více bude závislá na státu, tím více bude veřejným ústavem.

Resumé

In my work, I have tried to describe the school, both in terms of the law and its characteristics. I have tried to examine the legal nature of this institution and to see to what extent it is dependent on the state. I've personally come up with a lot of insights and findings. At first, the university existed as a free institution that was not at all dependent on the state. This was a community of persons who desired not wealth but knowledge. This was one of the main reasons why such institutions existed in the first place.

As time passed, changing regimes ranging from terrible to less terrible, universities became increasingly the target of restrictions on liberty and transformations into an element of state doctrine. This has made them unfree and often full of censorship and under great scrutiny. It could be said that this was partly the fault of the students, who have provoked revolutionary sentiments several times in history and thus managed to cause fear in the regimes of the time.

In this work, I looked at the development of universities and that, especially in our territory, where I documented the manner in which their freedom was curtailed. In much of my work, I have been engaged in the process of bringing education in Europe closer together to show current trends in education. I have tried to define the sources of law of the current education system, from human rights to the current higher education law as the main source of their regulation. Another topic I addressed in my work was the description of the Accreditation Commission. In conclusion, I looked at the hallmarks of the Constitution and the Corporation and tried to figure out what college was really like.

I've learned that it's not entirely possible to determine whether a college is an institution or a corporation. It is not possible to precisely define college. Time has certainly made college a component of the state system. To some extent, the college is self-governing, but not in terms of material or financial findings, but because of the existence of its own academia, where citizens are able to vote and be elected to higher education bodies. They are independent experts who carry out their work in complete independence. Independence is the biggest difference in the university's understanding. If it becomes more independent then there will be more public corporations, and conversely the more dependent it becomes on the state, the more it will be a public institution.

Zdroje

Odborná literatura

KOPECKÝ, Martin. Správní právo: Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 539 str.

Compayré, G. Abelard and the Origin and Early History of Universities, Kessinger publishing, 2004, 328 str.

Čornejová, I. (ed.) Dějiny Univerzity Karlovy II (1622-1802). Praha, Karolinum 1995, váz., 272 str.

Dominik, R. O autonomii univerzity, Šolc a Šimáček, Praha, 1937, 94 str.

Gerloch, A, Teorie práva, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o, 2007, 343 str.

Hendrych, D. Správní právo. Obecná část. 7. vydání. C. H. Beck, Praha, 2009. ISBN 978-80-7400-049-2,

Jurníková, J. a kol. Správní právo: zvláštní část, 6. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009

Koudelka, Z. Samospráva, Linde Praha a.s., ISBN 978-80-7201-665-5, 2007, 400 str.

Malý, K. Proměny právního postavení vysokých škol v ČSR po roce 1990 - cesta k jejich autonomii. Acta Universitatis Carolinae. Studia territorialia. 2008, str. 157–173

Judikatura

Nález Ústavního soudu, sp.zn. Pl. ÚS 25/94

Nález Ústavního soudu, sp.zn. I. ÚS 553/03

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č.j. 7 As 79/2011–120

Nález Ústavního soudu, sp.zn. I. ÚS 620/2000

Rozsudek 8 A 117/2012-79

Právní předpisy

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)

Zákon č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod

Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje)

Zákon č. 137/2006, o veřejných zakázkách

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

Zákon č. 63/1873 Sb., o organizaci úřadů akademických

Zákon č. 135/1920 Sb., o poměru pražských univerzit

Zákon o organizaci úřadů akademických z roku 1849 (Thunova reforma)

Vyhláška MŠMT č. 343/2002 Sb., o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách

Vyhláška MŠMT č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu

Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Zákon č. 651/2004 Sb. školský zákon

Ostatní zdroje

KUDROVÁ, Veronika. *Základy práva vysokých škol* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2013 [cit. 2023-03-20]. ISBN 978-80-210-6591-8. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/praf/ps13/pravo_vs/web/06.html

TURČÁNI, Filip. *Téma: Vysoká škola (Veřejnoprávní samospráva nebo veřejný podnik?)* Plzeň. Bakalářská práce. Západočeské univerzity, Fakulta právnická, Katedra Veřejné správy.

PŘÍVOZNÍKOVÁ, Veronika. *Obce jako veřejnoprávní korporace*. Praha, 2020. Dostupné také z: https://is.ambis.cz/th/veqrd/BP_-_Ver_ejnopr_vni_korporace.pdf. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS, Katedra bezpečnosti a práva.

NOVOTNÁ, Jarmila. *Vývoj vysokých škol* [online]... Brno: SBORNÍK PRACÍ FILOZOFICKÉ FAKULTY BRNĚNSKÉ UNIVERZITY STUDIA MINORA FACULTATIS PHILOSOPHICAE UNIVERSITATIS BRUNENSIS, 1981, s. 103-105 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/112519.pdf

CHLUPOVÁ, Zuzana. *Podoba a role evropských univerzit v historické perspektivě* [online]. 2018 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://medium.com/edtech-kisk/podoba-a-role-evropsk%C3%BDch-univerzit-v-historick%C3%A9-perspektiv%C4%9B-51f1d66072a1>

PRINC, Benedikt. *BOLOGNSKÝ MODEL STŘEDOVĚKÉ UNIVERZITY A JEHO OHLAS NA PRAŽSKÉ PRÁVNICKÉ UNIVERZITĚ* [online]. Praha, 2009 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/26705/130008393.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií.

Právo na vzdělání a vysokoškolské studium [online]. 2001 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/prakticke-rady/otazky-a-odpovedi/pravo-na-vzdelani-a-vysokoskolske-studium-10456.html>

HARTMANOVÁ, Kateřina. *BOLOŇSKÝ PROCES A JEHO REALIZACE V ČR VYUŽITÍM STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ EU*. Brno, 2007, str. 12–13. Bakalářská

práce. Masarykova univerzita, Fakulta Ekonomicko-správní, Katedra veřejné ekonomie.